

PRESUDA SUDA

17. veljače 1976.(*)

„Njemački monopol na žestoka pića”

U predmetu 45/75,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku, na temelju članka 177. Ugovora o EEZ-u, koji je uputio Finanzgericht Rheinland-Pfalz (Financijski sud Porajnja-Falačke, Njemačka) u postupku između

Rewe-Zentrale des Lebensmittel-Großhandels GmbH, Köln,

i

Hauptzollamt Landau/Pfalz (Glavni carinski ured),

o tumačenju članka 37. stavka 1. i članka 95. prvog stavka Ugovora o EEZ-u,

SUD,

u sastavu: R. Lecourt, predsjednik, H. Kutscher, A. O’Keeffe, predsjednici vijeća, A. M. Donner, J. Mertens de Wilmars, M. Sørensen i A. J. Mackenzie Stuart, suci,

nezavisni odvjetnik: G. Reischl,

tajnik: A. Van Houtte,

donosi sljedeću

Presudu

- 1 Rješenjem od 10. travnja 1975., koje je tajništvo Suda zaprimilo 12. svibnja 1975., Finanzgericht Rheinland-Pfalz (Financijski sud Porajnja-Falačke, Njemačka) uputio je na temelju članka 177. Ugovora o EEZ-u različita pitanja o tumačenju članka 37. stavka 1. i članka 95. prvog stavka Ugovora o EEZ-u.

Pitanja su postavljena u okviru spora između uvoznika talijanskog vermuta i carinske uprave Savezne Republike Njemačke te se tiču spojivosti s tim odredbama trošarine koja se u Saveznoj Republici Njemačkoj obračunava na uvezeni alkohol i koja se naziva *Monopolausgleich* (monopolska izjednačavajuća pristojba).

- 2 Prema Gesetz über das Branntweinmonopol (savezni Zakon o monopolu na žestoka pića), etilni alkohol poljoprivrednog ili nepoljoprivrednog podrijetla mora se prodati upravi monopola po cijeni koju određuju nadležna tijela te ga taj monopol nakon prerade preprodaje po cijenama koje su doduše različite i ovise o svrsi njegove preprodaje, ali koje isto tako određuju javna tijela vlasti.

Cijena po kojoj se takav alkohol preprodaje uključuje protuvrijednost alkohola, iznos namijenjen pokriću troškova monopola, uključujući troškove prerade, troškove skladištenja i administrativne troškove, i porez poznat kao *Branntweinsteuer* (porez na žestoka pića, Njemačka).

Što se tiče konzumnog alkohola, takozvani troškovi monopola obuhvaćaju i dio cijene namijenjen pokriću gubitaka koje uprava monopola ima zbog prodaje određenih žestokih pića namijenjenih uporabi u druge svrhe po cijeni nižoj od proizvodnih troškova.

- 3 U skladu s člankom 76. prethodno navedenog zakona određena domaća žestoka pića, osobito ona proizvedena iz žitarica i određenog voća, izuzeta su od obveze prodaje monopolu.

Dakle, za situaciju koja je dovela do spora u glavnom postupku karakteristično je postojanje državnog monopola koji se proteže na kupoprodaju i stavljanje na tržište određenog proizvoda, ali koji obuhvaća samo dio domaće proizvodnje toga proizvoda, dok drugi dio otkupljuje i stavlja na tržište privatni sektor.

- 4 Alkohol koji je izuzet od obveze prodaje monopolu podliježe plaćanju davanja zvanog *Branntweinaufschlag* (dodatna naknada za žestoka pića) koje je jednako razlici između osnovne cijene alkohola koji je predmet monopola i uobičajene prodajne cijene alkohola i koje zbog toga uključuje, osim poreza na žestoka pića (*Branntweinsteuer*), i doprinos troškovima monopola u visini poreza na alkohol koji je predmet monopola.

Međutim, taj je doprinos, koji je poznat kao *Branntweinaufschlagspitze* (doplatna marža za žestoka pića) i koji je jednak „troškovima monopola” koji su uključeni u prodajnu cijenu konzumnog alkohola koji je predmet monopola, umanjena za paušalni iznos (21 DM za hektolitar u vrijeme događaja koji su doveli do spora u glavnom postupku) koji predstavlja prosječan iznos troškova koje je uprava monopola uštedjela time što nije otkupila taj alkohol.

Tako dobiveni iznos se potom umanjuje za iznose u rasponu od 5 % do više od 100 % osnovne cijene alkohola (*Branntweingrundpreis*) u slučaju kada alkohol proizvede destilerija skromne proizvodnje ili se s obzirom na godišnju proizvodnju progresivno povećava u slučaju destilerija koje proizvode znatne količine alkohola.

Prevaljivanje dijela administrativnih troškova monopola na žestoka pića koja su izuzeta od obveze prodaje monopolu odražava volju nacionalnog zakonodavca da troškove monopola snose potrošači domaćih žestokih pića, kako onih izuzetih od obveze prodaje monopolu tako i onih koja na tržište stavlja uprava monopola.

Stoga se *Branntweinaufschlagspitze* raspoređuje upravi monopola i predstavlja njezin izvor prihoda.

- 5 Na uvezena žestoka i alkoholna pića – na ova potonja razmjerno njihovu udjelu alkohola – obračunava se davanje poznato kao *Monopolausgleich* (monopolska izjednačavajuća pristojba) koje osim poreza na alkohol koji je predmet monopola uključuje dodatnu naknadu koja odgovara iznosu koji je u prodajnoj cijeni alkohola koji je predmet monopola namijenjen pokriću prethodno opisanih „troškova monopola”.

Budući da ova dodatna naknada koja je poznata kao *Monopolausgleichspitze* nije namijenjena financiranju monopola, nego je, kao što je to slučaj i s *Monopolausgleich* čiji je ona sastavni dio, prihod općeg državnog proračuna, ona se prema navodima vlade Savezne Republike Njemačke ubire kako bi se ponovno uspostavili jednaki uvjeti tržišnog natjecanja između uvezenih žestokih i alkoholnih pića, s jedne strane, i domaćih žestokih i alkoholnih pića proizvedenih iz alkohola koji je izuzet od obveze prodaje monopolu, s druge strane.

Osim toga, na usmenoj raspravi Savezna Republika Njemačka navela je da je „ta zaštita posredno omogućava financiranje monopola jer bez te marže (*Spitze*) ne bi bilo moguće teret operativnih troškova monopola nametnuti domaćem alkoholu”.

Međutim, za razliku od prakse koja se primjenjuje na domaći alkohol koji je izuzet od obveze prodaje monopolu, taj se iznos niti umanjuje za određeni paušalni iznos niti se naknadno progresivno umanjuje ili uvećava, nego je određen jednom zauvijek; tako utvrđen iznos također je jednak gornjoj granici do koje se progresivno povećava *Branntweinaufschlag*.

Vlada Savezne Republike Njemačke ipak napominje da je učinak progresivnog povećanja iznosa *Branntweinaufschlaga* taj da, barem što se tiče „zapečaćenih” destilerija koje proizvode rakiju na bazi voća, *Branntweinaufschlag* i *Monopolausgleich* dosežu istu visinu kada se radi o alkoholu iz destilerija koje godišnje proizvedu više od 330 hektolitara, odnosno u slučaju 95 % proizvodnje.

- 6 Budući da je zbog načina na koji je trgovinski monopol uređen riječ o davanju koje se obračunava kako na uvezene proizvode tako i na slične domaće proizvode, ono što je sporno, a što je uostalom i predmet spora pred nacionalnim sudom, jest njegova spojivost s člancima 95. i 37.

Prilikom odgovaranja na pitanja koja je postavio nacionalni sud u obzir valja uzeti gore navedene okolnosti.

- 7 Prvo valja razmotriti pitanja koja se odnose na tumačenje članka 95. prvog stavka Ugovora, a tek potom pitanja koja se odnose na članak 37.

Članak 95. prvi stavak

- 8 Prvo pitanje glasi daje li članak 95. prvi stavak istekom prijelaznog razdoblja državljanima država članica prava koja moraju štititi nacionalni sudovi.
- 9 Kao što je Sud presudio u svojoj presudi od 16. lipnja 1966. u predmetu 57/65 (Lütticke, Zb., str. 304.), ta odredba proizvodi neposredne učinke i subjektima prava Zajednice daje prava koja moraju štititi nacionalni sudovi.
- 10 Drugo pitanje glasi je li ubiranje dijela monopolske izjednačavajuće pristojbe zvane *Monopolausgleichspitze* na uvoz talijanskog vermuta protivno članku 95. prvom stavku u mjeri u kojoj to ubiranje ne služi kompenziranju postojanja poreza koji se ubire na slične domaće proizvode, nego pokriću administrativnih troškova samog državnog monopola.
- 11 Iako u postupku pokrenutom na temelju članka 177. Ugovora nije na Sudu da odlučuje o spojivosti odredaba nacionalnog zakona s Ugovorom, Sud je ipak nadležan pružiti

nacionalnom sudu sve elemente tumačenja prava Zajednice koji mu mogu omogućiti da sam presudi o toj spojivosti.

- 12 U skladu s člankom 95. prvim stavkom Ugovora „[n]ijedna država članica ne uvodi neposredno ili posredno nacionalne poreze bilo koje vrste na proizvode drugih država članica u većoj mjeri od onih koji su neposredno ili posredno uvedeni na slične domaće proizvode”[neslužbeni prijevod].

Provedba te odredbe podrazumijeva primjenu kriterija pomoću kojih se utvrđuje postojanje ili nepostojanje navedene sličnosti.

U tom pogledu činjenica da oba proizvoda sadrže istu sirovinu – primjerice alkohol – nije dovoljan razlog za primjenu zabrane iz članka 95. prvoga stavka čak i ako se porezni teret u cijelosti ili djelomično veže na tu sirovinu; valja, međutim, usporediti oporezivanje proizvoda koji u istoj fazi proizvodnje ili stavljanja na tržište imaju, s aspekta potrošača, slična svojstva i zadovoljavaju iste potrebe.

U tom pogledu, činjenica da unutar zajedničke carinske tarife domaći proizvod i uvezeni proizvod imaju odnosno nemaju jednak položaj važan je element te ocjene.

- 13 Iz toga slijedi da, kada je u državi članici etilni alkohol predmet posebnih propisa s posljedicama osobito u pogledu oporezivanja, uvezeni etilni alkohol jest sličan proizvod u smislu članka 95.

S druge strane, ako je uvezeni proizvod, iako na bazi etilnog alkohola, alkoholno piće, oporezivanje toga proizvoda treba usporediti s visinom oporezivanja sličnih domaćih proizvoda.

Ako ne postoji domaći proizvod koji bi bio posebno sličan, zabrana diskriminacije iz članka 95. nije narušena ako opterećenje uvezenog proizvoda odgovara unutarnjem opterećenju iste naravi i visine.

- 14 Jednakost između razine oporezivanja domaćeg proizvoda i uvezenog proizvoda, koja je predviđena člankom 95., vrijedi neovisno o tome utječu li na proizvodne troškove proizvoda koje treba usporediti čimbenici koji nisu porezne naravi.

Konkretno, područje primjene toga članka ne može se proširiti do te mjere da se dopusti svako izravnjanje između poreza uvedenog na uvezeni proizvod i nekog davanja drukčije naravi, primjerice ekonomske, koje se ubire na sličan domaći proizvod.

To, međutim, nije slučaj kada i uvezeni proizvod i sličan domaći proizvod u jednakoj mjeri podliježu plaćanju javnog davanja koje je uvelo i čiju je visinu odredilo javno tijelo čak i ako je dio davanja koji se ubire na domaći proizvod posredno namijenjen financiranju državnog monopola, dok je davanje koje se ubire na uvezeni proizvod prihod općeg državnog proračuna.

- 15 S druge strane, povreda članka 95. prvog stavka postoji kada se porez na uvezeni proizvod i porez na sličan domaći proizvod obračunavaju različito i prema različitim kriterijima, što, makar u samo određenim slučajevima, dovodi do višeg oporezivanja uvezenog proizvoda.

Protiv takvog utvrđenja ne može se isticati da je tomu tako zato što, iako se uvezeni proizvod oporezuje paušalno, a domaći proizvod po degresivnoj ili progresivnoj poreznoj stopi, u prvom slučaju nije moguće izvršiti potrebne provjere.

Čak i ako je doista nemoguće da se i domaći i uvezeni proizvod oporezuju po jednakoj degresivnoj ili progresivnoj poreznoj ljestvici, ipak je moguće da se u svrhu poštovanja zabrane diskriminacije iz članka 95. oba proizvoda oporezuju ili paušalnim ili fiksnim porezom.

Uostalom, u svojoj preporuci upućenoj njemačkoj vladi 22. prosinca 1969. – po kojoj se, međutim, nije postupilo – Komisija je predložila takvo usklađivanje uvjeta oporezivanja.

- 16 Osim toga, ono što u smislu članka 95. mora biti jednako jest upravo oporezivanje dviju kategorija proizvoda te nije primjereno razmatrati učinak tog oporezivanja na konačnu cijenu domaćeg i uvezenog proizvoda.
- 17 Stoga na drugo, treće i četvrto pitanje, u mjeri u kojoj se ta pitanja odnose na tumačenje članka 95. prvog stavka, treba odgovoriti da tu odredbu treba tumačiti tako da zabranjuje oporezivanje uvezenog proizvoda prema načinu obračuna ili načinu ubiranja, kao što je fiksni iznos poreza u jednom slučaju i progresivna stopa oporezivanja u drugom slučaju, koji je drukčiji od onih koji se primjenjuju na oporezivanje sličnog domaćeg proizvoda i koji dovodi do višeg oporezivanja uvezenog proizvoda čak i ako se ta razlika očituje samo u ograničenom broju slučajeva te da nije primjereno uzeti u obzir možebitno različite učinke takvog oporezivanja na razine cijena dvaju proizvoda.

S druge strane, članak 95. prvi stavak ne zabranjuje jednako oporezivanje uvezenog proizvoda i sličnog domaćeg proizvoda čak i ako je dio davanja koji se ubire na domaći proizvod namijenjen financiranju državnog monopola, dok je davanje koje se ubire na uvezeni proizvod prihod općeg državnog proračuna.

Članak 37. stavak 1.

- 18 Pitanja u svezi s člankom 37. u biti se odnose na to je li *Monopolausgleich*, u mjeri u kojoj uključuje *Spitze* (maržu) izračunanu kako je gore navedeno, protivan članku 37. Ugovora.
- 19 S obzirom na to da je bilo utvrđeno da članak 95. Ugovora ne zabranjuje porez poput onog koji je predmet spora, pod uvjetom da se on na jednaki način obračunava kako na domaći tako i na sličan uvezeni proizvod, pitanja o tumačenju članka 37. postala su bespredmetnima jer su ona bila postavljena kako bi se otkrilo dopušta li u slučaju monopola članak 37., kao *lex specialis*, odstupanje od zabrane iz članka 95.
- 20 Međutim, tim se pitanjima možda također želi otkriti je li *Monopolausgleich*, čak i ako se uskladi s *Branntweinaufschlagom*, protivan članku 37. Ugovora zato što je barem djelomično te makar i samo posredno namijenjen pokriću troškova monopola i stoga predstavlja diskriminaciju u pogledu uvjeta nabave i prodaje robe.
- 21 Činjenica da nacionalna mjera ispunjava zahtjeve članka 95. ne znači nužno da je isto tako valjana u odnosu na druge odredbe Ugovora kao što je primjerice članak 37.

Zato treba odgovoriti i na pitanja o tumačenju članka 37.

22 Prvo pitanje glasi treba li članak 37. stavak 1. Ugovora tumačiti tako da od isteka prijelaznog razdoblja subjektima prava Zajednice daje prava koja nacionalni sudovi moraju štiti.

23 S obzirom na to da su u skladu s člankom 37. stavkom 1. tijekom prijelaznog razdoblja države članice dužne postupno prilagoditi sve državne monopole trgovinske naravi, ta odredba sadrži vodeće načelo u tom području u smislu da predviđa da treba osigurati da nakon isteka tog razdoblja „među državljanima država članica ne postoji diskriminacija” [neslužbeni prijevod] u pogledu uvjeta nabave i prodaje robe koja je u određenim državama članicama predmetom monopola.

24 Zabrana svake diskriminacije u pogledu uvjeta nabave i prodaje proizvoda koje proizvode ili stavljaju na tržište državljani različitih država članica je u području primjene Ugovora temeljno načelo koje prema samoj svojoj naravi izravno utječe na ekonomski i pravni položaj tih državljana.

S obzirom na to da se odnosi na skup odredaba koje se primjenjuju na državljane, na to se pravilo već prema samoj njegovoj naravi mogu izravno pozivati oni na koje se ono primjenjuje.

Zabrana svake diskriminacije u tom području nakon isteka prijelaznog razdoblja uspostavlja obvezu ostvarenja jasno određenog rezultata, čije je ispunjenje trebalo biti olakšano, ali ne i uvjetovano, postupnošću predviđene prilagodbe.

S tim u svezi treba upozoriti da je prema stavku 3. istoga članka 37., rokove za mjere prilagodbe trebalo uskladiti s ukidanjem količinskih ograničenja za iste proizvode.

Odredbe Ugovora kojima se od država članica traži da ukinu svaku diskriminaciju u točno određenom roku postale su izravno primjenljive čak i ako do isteka roka obveza još nije ispunjena.

Zato istekom roka predmetna obveza više nije ničim uvjetovana, a njezino izvršavanje ili učinci ne podliježu usvajanju nikakve daljnje mjere Zajednice ili država članica te ona već prema samoj svojoj naravi može subjektima prava Zajednice dati prava koja moraju štiti nacionalni sudovi.

Svrha roka koji je državama članicama bio postavljen za postupnu prilagodbu njihovih državnih monopola tako da istekom prijelaznog razdoblja bude isključena svaka diskriminacija bila je olakšati uspostavu novih okolnosti spojivih s tim pravilom koje istekom toga roka ne mogu biti prepreka primjeni tog pravila.

25 Također se pita je li ubiranje dijela *Monopolausgleicha* zvanog *Monopolausgleichspitze* na uvoz talijanskog vermuta protivno načelu iz članka 37. stavka 1. Ugovora u mjeri u kojoj to ubiranje ne služi kompenziranju postojanja poreza koji se ubire na slične domaće proizvode, nego pokriću administrativnih troškova samog državnog monopola.

26 Članak 37. stavak 1. ne odnosi se samo na količinska ograničenja, nego po isteku prijelaznog razdoblja zabranjuje svaku diskriminaciju u pogledu uvjeta nabave i prodaje robe među državljanima država članica.

Iz navedenoga proizlazi da njegova primjena nije ograničena na uvoz ili izvoz koji je neposredan predmet monopola, nego se proteže na sve mjere koje su povezane s

postojanjem monopola i koje utječu na trgovinu među državama članicama određenim proizvodima bez obzira na to jesu li ili ne ti proizvodi predmetom monopola pa se tako odnosi i na davanja zbog kojih su uvezeni proizvodi diskriminirani u odnosu na domaće proizvode koji su predmet monopola.

Osim toga, to je tumačenje u skladu sa zabranom iz članka 95. drugog stavka, prema kojem nijedna država članica ne uvodi nacionalne poreze na proizvode drugih država članica koji su takve naravi da omogućuju posrednu zaštitu drugih proizvoda.

Iz prethodnih razmatranja proizlazi da zabrana iz članka 37. stavka 1. načelno nije spojiva s time da teret pokriva troškova monopola, pa bio on i u obliku poreza, snosi samo uvezeni proizvod.

- 27 To, međutim, nije slučaj kada i uvezeni proizvod i sličan domaći proizvod u jednakoj mjeri podliježu plaćanju javnog davanja koje je uvelo i čiju je visinu odredilo javno tijelo čak i ako je dio davanja koji se ubire na domaći proizvod posredno namijenjen financiranju državnog monopola, dok je davanje koje se ubire na uvezeni proizvod prihod općeg državnog proračuna.

Naime, diskriminacija u smislu članka 37. ne postoji kada za uvezeni proizvod vrijede isti uvjeti kao i za sličan domaći proizvod koji je predmetom monopola.

S druge strane, valja utvrditi povredu ne samo članka 95. nego i članka 37. Ugovora ako se davanje koje se ubire na uvezeni proizvod razlikuje od davanja na sličan domaći proizvod koji je neposredan ili posredan predmet monopola.

Stoga valja odgovoriti da članak 37. stavak 1. treba tumačiti tako da diskriminacija u pogledu uvjeta nabave i prodaje robe u smislu te odredbe uključuje opterećenje uvezenog proizvoda dijelom troškova monopola, pa makar u obliku poreza, ali da ta odredba ne zabranjuje jednako oporezivanje uvezenog proizvoda i sličnog domaćeg proizvoda čak i ako je davanje koje se ubire na ovaj potonji djelomično namijenjeno financiranju monopola, dok je davanje koje se ubire na uvezeni proizvod prihod općeg državnog proračuna.

- 28 Tužitelj u glavnom postupku je po zaključenju usmene rasprave predložio njezino ponovno otvaranje uz obrazloženje da su odgovori vlade Savezne Republike Njemačke i Komisije na pitanje postavljeno u predmetu 91/75 (Hauptzollamt Göttingen/Mirtz) po prirodi takvi da mogu utjecati na odluku Suda u ovom predmetu.

- 29 Međutim, ti odgovori, koji su se odnosili na postojanje takozvanog sustava „izjednačavanja cijena” u okviru njemačkog monopola na alkohol, nisu ni na koji način mogli odlučno utjecati na tumačenje prava Zajednice u svezi s odgovorima na pitanja koja je nacionalni sud postavio u ovom predmetu.

Stoga Sud smatra da ne treba ponovno otvoriti usmenu raspravu.

Troškovi

- 30 Troškovi Savezne Republike Njemačke i Komisije Europskih zajednica, koje su podnijele očitovanja Sudu, ne nadoknađuju se.

Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka.

Slijedom navedenog,

SUD,

u odgovoru na pitanja koja mu je rješenjem od 10. travnja 1975. uputio Finanzgericht Rheinland-Pfalz (Financijski sud Porajnja-Falačke, Njemačka), odlučuje:

1. **Članak 95. prvi stavak proizvodi neposredne učinke i subjektima prava Zajednice daje prava koja moraju štititi nacionalni sudovi.**
2. **Članak 95. prvi stavak treba tumačiti tako da zabranjuje oporezivanje uvezenog proizvoda prema načinu obračuna ili načinu ubiranja, kao što je fiksni iznos poreza u jednom slučaju i progresivna stopa oporezivanja u drugom slučaju, koji je drukčiji od onih koji se primjenjuju na oporezivanje sličnog domaćeg proizvoda i koji dovodi do višeg oporezivanja uvezenog proizvoda čak i ako se ta razlika očituje samo u ograničenom broju slučajeva te da nije primjereno uzeti u obzir možebitno različite učinke takvog oporezivanja na razine cijena dvaju proizvoda.**
3. **Članak 95. prvi stavak ne zabranjuje jednako oporezivanje uvezenog proizvoda i sličnog domaćeg proizvoda čak i ako je dio davanja koji se ubire na domaći proizvod namijenjen financiranju državnog monopola, dok je davanje koje se ubire na uvezeni proizvod prihod općeg državnog proračuna.**
4. **Članak 37. stavak 1. može subjektima prava Zajednice dati prava koja moraju štititi nacionalni sudovi.**
5. **Članak 37. stavak 1. treba tumačiti tako da diskriminacija u pogledu uvjeta nabave i prodaje robe u smislu te odredbe uključuje opterećenje uvezenog proizvoda dijelom troškova monopola, pa makar u obliku poreza, ali da ta odredba ne zabranjuje jednako oporezivanje uvezenog proizvoda i sličnog domaćeg proizvoda čak i ako je davanje koje se ubire na ovaj potonji djelomično namijenjeno financiranju monopola, dok je davanje koje se ubire na uvezeni proizvod prihod općeg državnog proračuna.**

Objavljeno na javnoj raspravi u Luxembourgu 17. veljače 1976.

[Potpisi]

* Jezik postupka: njemački